

Lagutskottets betänkande

1982/83:7

om registrering av varumärken på livsmedel

Ärendet

I motion 1981/82:876 av Sten Svensson och Bengt Wittbom (båda m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motion 1981/82:875 anförts om inregistrering av varumärken i vissa fall på livsmedelsområdet.

Utskottet har inhämtat remissyttranden över motionen från patent- och registreringsverket, patentbesvärsrätten, Sveriges Industriförbund och Svenska föreningen för industriellt rättskydd.

Gällande ordning

Rätten till varumärke regleras i varumärkeslagen (1960:644). Varumärkesrätten innebär en principiell ensamrätt för innehavaren att använda det skyddade kännetecknet i sin näringsverksamhet. Den innebär samtidigt ett förbud för andra att i sin näringsverksamhet använda kännetecknet. Överträdelse av detta förbud kallas varumärkesintrång.

Varumärkesrätt kan enligt varumärkeslagen förvärfvas till varumärke och andra särskilda varukännetecken.

Med *varumärke* avses en näringsidkares särskilda kännetecken för att från andras varor skilja sådana varor som han tillhandahåller i sin rörelse. Bland särskilda arter av varumärken kan först och främst nämnas figurmärke, dvs. märke som består av en bild eller en kombination av bild och ord, och ordmärke, dvs. märke som består av ett eller flera ord. Ett varumärke kan även bestå av bokstäver eller siffror eller av säregen utstyrsel av vara eller dess förpackning (1 § 1 och 2 st.).

Till *varukännetecken* som inte är varumärke hör slagord, utstyrsel av annonser och affärsbilar, särskilda anordningar för skyltning och andra liknande särskilda varukännetecken.

Vad som i lagen stadgas om varor skall i tillämpliga delar gälla även tjänster. Varumärke som avser tjänster kallas ofta servicemärke.

Rätt till varumärke kan uppkomma genom registrering och inarbetning. Rätt till särskilt varukännetecken kan uppkomma endast genom inarbetning. Ett kännetecken anses inarbetat om det här i riket bland dem till vilket det riktar sig är allmänt känt som beteckning för innehavarens varor.

Registrering av varumärke sker i det för hela riket gemensamma varumärkesregistret, som förs av patent- och registreringsverket (12 §).

En grundläggande förutsättning för att ett varumärke skall kunna

registreras är att det har s. k. särskiljningsförmåga eller distinktivitet. Enligt 13 § skall märke som uteslutande eller med endast mindre ändring eller tillägg anger varans art, beskaffenhet, mängd, användning, pris eller geografiska ursprung eller tiden för dess framställande icke i och för sig anses äga särskiljningsförmåga. Vid bedömnande av om märke äger särskiljningsförmåga skall hänsyn tagas till alla föreliggande omständigheter och särskilt till den tid och omfattning märket varit i bruk.

Ett av syftena med denna bestämmelse är att beskrivande eller generiska ord inte skall förbehållas en enskild näringsidkare med verkan att övriga företag i branschen inte får begagna beteckningen.

En ytterligare förutsättning för att varumärke skall kunna registreras är att det från allmän synpunkt kan accepteras att en enskild näringsidkare får ensamrätt till varumärket i fråga. Registrering får sålunda inte ske, om officiella beteckningar, såsom statsvapen och statsflaggor, utan tillstånd intagits i märket eller om märket uppenbarligen är ägnat att vilseleda allmänheten. Registrering får ej heller ske om märket strider mot lag, allmän ordning eller är ägnat att väcka förargelse.

Ansökan om registrering skall göras skriftligen till patent- och registreringsverket. Sedan ansökan inkommit skall patentverket göra en noggrann prövning av registrerbarheten. Om verket finner att varumärket är registrerbart skall ansökningen kungöras (20 §). Syftet härmed är att göra det möjligt för utomstående att framställa invändning. Kungörelsen sker i Svensk Varumärkestidning, som har spridning inom näringslivet. Den som vill framställa invändning mot ansökningen skall göra detta inom två månader från kungörelsedagen. Finnes skäl föreligga för invändningen vägras registrering.

Medges registrering trots invändningen kan invändaren anföra besvär över beslutet till patentbesvärsrätten.

Skulle trots prövningen och invändningsförfarandet i något fall ett varumärke bli registrerat fastän så ej bort ske på grund av något inte observerat registreringshinder kan den som lider förfång av registreringen föra talan vid domstol om registreringens hävande (25 och 26 §§). Sådan talan kan också föras av myndighet som regeringen bestämmer ävensom av sammanslutning av berörda näringsidkare.

Motionsmotivering

I motion 875 hävdas att patent- och registreringsverket får ansökningar om registrering av varumärken som, om de godtogs, kan ge upphov till konkurrensbegränsning. Ett sådant fall, som enligt motionärerna blivit särskilt uppmärksammat, gäller registreringen av beteckningen Backbacon.

Enligt motionärerna anser man inom livsmedelsbranschen att "Backbacon" inte är något varumärke utan en produkt. De företag som skall

marknadsföra en sådan produkt utomlands bör kunna använda dess rätta engelska vedertagna namn. Det kan, menar motionärerna, inte vara rimligt att endast ett svenskt exportföretag skall få namnge produkten Backbacon, medan konkurrentföretag tvingas använda andra – konstruerade – namn.

Motionärerna anser att den medgivna registreringen har principiell betydelse för framtiden. I anslutning till den satsning som statsmakterna gör på en ökad export av svenska livsmedel förefaller det motionärerna välbetänkt att en översyn av reglerna om registrering av varumärke sker. Motionärerna anser att riksdagen bör uttala att regeringen på ett lämpligt sätt bör föranstalta om en sådan översyn.

Pågående utredningsarbete

Varumärkesutredningen (Ju 1974:10) tillkallades 1974 för att bl. a. följa utvecklingen på varumärkesområdet inom EG där man söker att skapa ett gemensamt varumärkesystem. Utredningen har därför enligt den senaste kommittéberättelsen funnit det lämpligt att inte avsluta utredningsarbetet nu utan tills vidare avvakta den fortsatta utvecklingen av arbetet inom EG.

Remissvaren

Samtliga remissinstanser avstyrker bifall till motionen.

Patent- och registreringsverket uppger att vid granskning av varumärken som kan tänkas sakna särskiljningsförmåga företar verkets varumärkesbyrå en ingående undersökning av om ordet förekommer i svenska ordböcker och branschlexika. Till följd av att språket ständigt utvecklas uppstår emellertid hela tiden nybildningar och fackuttryck som först så småningom kan beläggas i uppslagsverk. Ofta uppträder nya ord och uttryck första gången som lånard, främst från engelska språket. Varumärkesbyråns granskning omfattar därför även utländska universitetslexika och tekniska fackböcker. I förekommande fall konsulterar byrån även expertis på området.

Verket påpekar vidare att även med de mest noggranna metoder för varumärkesgranskning kan naturligtvis undantagsvis ord och uttryck undgå upptäckt, antingen genom att de inte finns belagda i de tryckta källor som granskats eller av förbiscende inte beaktats. Denna situation är emellertid förutsedd i varumärkeslagen genom införandet av reglerna om invändningsförfarandet, besvärsrätten och rätten att få en felaktig registrering hävd.

Beträffande det i motionen angivna fallet upplyser verket att AB Samfood i en ansökan som inkom till verket den 14 juli 1980 anhöll om registrering av ordet Backbacon som varumärke för kött. Trots att de noggranna undersökningar som har beskrivits ovan vidtogs kunde ordet Backbacon inte beläggas som ett ord utan erforderlig särskiljningsförmåga. Någon invändning mot registreringen av ordet Backbacon inkom inte i ärendet.

Enligt patentverkets bedömning tillgodoser varumärkeslagens regler väl

det allmänna intresset att beskrivande eller generiska beteckningar inte skall kunna monopoliseras genom registrering så att konkurrensen begränsas. Verket avstyrker därför bifall till motionen.

Patentbesvärsrätten framhåller efter en redogörelse för gällande rätt att patentverkets prövning utmärker sig genom stor noggrannhet men att det självfallet förekommer i undantagsfall att förhållande som bort leda till anmärkning om bristande särskiljningsförmåga passerar oanmärkt; patentverkets varumärkesbyrå behandlar årligen drygt 7 000 ansökningar om registrering av nya varumärken. Patentbesvärsrätten påpekar vidare att invändningsförfarandet har betydelse. Sålunda inkommer åtskilliga invändningar som innehåller påpekanden av omständigheter som ej beaktats under den tidigare prövningen och som kan utgöra registreringshinder.

Patentbesvärsrätten anser att nuvarande regler på området är i alla avseenden väl avvägda från såväl enskild som allmän synpunkt. Patentverkets prövning av varumärkesärenden får anses fylla högt ställda krav i fråga om både noggrannhet och snabbhet. Någon översyn av reglerna på området eller förfarandet i patent- och registreringsverket är enligt rättens mening icke erforderlig. Patentbesvärsrätten anser därför motionen icke påkalla någon riksdagens åtgärd.

Sveriges industriförbund anför till en början att frågan huruvida ett visst varumärke, som registrerats i Sverige, kan komma att vinna skydd på utländska marknader saknar samband med svensk lagstiftning och därmed de regler som svenska registreringsmyndigheter har att tillämpa vid sitt ställningstagande. Detta förhållande har sin grund i att näringsidkare som önskar skydd för sitt varumärke måste registrera detta i varje land där han önskar saluföra sin produkt. Ett varumärkesrättsligt skydd för exempelvis "Backbacon" ger således inte automatiskt någon ensamrätt i andra länder.

Industriförbundet påpekar vidare att varumärkesrätten innebär ett visst mått av konkurrensbegränsning, vilket ligger i rättsinstitutets natur. Lagstiftningen har dock tagit hänsyn härtill genom att inte tillåta alltför stort intrång i friheten att använda ord som måste vara fria för allmänt bruk. Enligt Industriförbundet innehåller varumärkeslagen redan i dag de medel som motionärerna synes åsyfta för att upprätthålla kravet på konkurrensneutralitet.

När det gäller det av motionärerna påtalade "Backbacon"-fallet framhåller Industriförbundet att, om det förhåller sig så som motionärerna gör gällande, nämligen att beteckningen Backbacon är en, allmänt använd, beskrivande produktbenämning torde märket sakna särskiljningsförmåga och därmed inte kunna registreras. Har märket redan registrerats finns det möjlighet att häva registreringen. Det av motionärerna åberopade fallet kan därför enligt Industriförbundet inte läggas till grund för ett påstående om att det finns behov av att se över varumärkeslagen eller dess tillämpningsbestämmelser. Mot bakgrund av det ovan anförda avstyrker förbundet motionen.

Svenska föreningen för industriellt rättsskydd konstaterar att motionärerna låter ett enda fall av varumärkesregistrering, till vilket de ställer sig kritiska, bilda utgångspunkten för ett yrkande om översyn av varumärkeslagstiftningen eller i vart fall registreringspraxis. Enligt föreningens mening kan ett enstaka registreringsärende absolut inte läggas till grund för dylika långtgående slutsatser. Det är självklart att bland de tusentals registreringsärenden som årligen förekommer ett eller annat beslut kan vara föremål för delade meningar.

Föreningen hänvisar därefter till det särskilda invändningsförfarandet och till rätten att besvära sig till patentbesvärsrätten. Härtill kommer, framhåller föreningen, att den som anser att ett registrerat varumärke lider vederbörande till förfång kan föra talan härom vid allmän domstol och yrka att registreringen hävs. I motionen ges inga närmare data angående registreringen av det nämnda varumärket, men enligt föreningen står sannolikt i detta fall talerätten i domstol fortfarande öppen för t. ex. konkurrentföretag inom den aktuella branschen. Lösningen på det konkreta fall som berörs i motionen är således sannolikt att söka inom ramen för en domstolsprocess i det särskilda fallet.

Enligt föreningens bestämda mening bör den aktuella motionen inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet

I motionen begärs en översyn av reglerna om registrering av varumärke. Till grund för motionen ligger ett fall där registrering skett fastän det enligt motionärerna varit fråga om en benämning på en produkt och inte ett varumärke. Motionärerna anser att den felaktiga registreringen kommer att få principiell betydelse för framtiden och försvåra för svenska exportföretag att marknadsföra produkter utomlands.

Bestämmelser om varumärken finns i 1960 års varumärkeslag. Med varumärke avses särskilt kännetecken för att från andras varor skilja sådana varor som näringsidkare tillhandahåller i sin rörelse. Enligt varumärkeslagen kan näringsidkare få ensamrätt till varumärke genom att låta registrera det i varumärkesregistret hos patent- och registreringsverket. Ensamrätt kan emellertid också förvärfvas utan registrering, nämligen om märket blivit inarbetat.

För att ett varumärke skall kunna registreras krävs att det har särskiljningsförmåga, dvs. att det är ägnat att särskilja innehavarens varor från andras. I vissa fall får registrering inte ske, t. ex. om märket är lätt förväxlingsbart med annans registrerade märke.

När en ansökan om registrering inkommit till patentverket skall verket göra en noggrann prövning av registrerbarheten. Om verket finner att varumärket är registrerbart skall ansökningen kungöras. Syftet härmed är att göra det möjligt för utomstående att framställa invändningar mot en

registrering av varumärket. Om invändning inkommer till patenverket men ansöknings om registrering ändå bifalls kan besvär över beslutet föras hos patentbesvärsrätten.

Skulle trots prövnings- och invändningsförfarandet ett registreringshinder förbises och en felaktig registrering komma till stånd kan den som lider förfång härav föra talan vid domstol om registreringshävande.

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen. Samtliga remissinstanser har ansett att de nuvarande reglerna om registrering av varumärke utgör en tillfredsställande avvägning mellan enskilda och allmänna intressen och att det inte finns något behov av en översyn av reglerna. Utskottet delar denna uppfattning. Utskottet vill tillägga att det även med ett mycket noggrant prövningsförfarande självfallet inte helt kan undvikas att ett varumärke felaktigt registreras. Om det först efter registreringen framkommer att det förelegat ett registreringshinder finns emellertid, som utskottet ovan redovisat, alltid möjligheter att få den felaktiga registreringen hävd. Med anledning av motionärernas påstående om att registreringen kan få negativa konsekvenser för exportindustrin vill utskottet stryka under att en registrering av varumärke i Sverige ger varumärkeshavaren ensamrätt till sitt varumärke endast i Sverige. En svensk näringsidkare som vill ha ett varumärke internationellt skyddat måste söka och vidmakthålla nationell registrering i var och en av de stater i vilken skydd önskas. Registreringen av ett varumärke i Sverige påverkar således inte möjligheten för andra svenska företag än det som innehar varumärket att utomlands marknadsföra sina produkter med samma kännetecken.

På anförda skäl hemställer utskottet

att riksdagen avslår motion 1981/82:876.

Stockholm den 9 november 1982

På lagutskottets vägnar

PER-OLOF STRINDBERG

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s), Stig Olsson (s), Martin Olsson (c), Elvy Nilsson (s), Joakim Ollén (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Ingemar Konradsson (s), Mona S:t Cyr (m), Marianne Karlsson (c), Owe Andréasson (s), Stig Gustafsson (s), Allan Ekström (m), Sigvard Persson (c) och Per Israelsson (vpk).